

Anattalakkhana sutta

V svojem prvem govoru^[1] (*Dhammacakkapavattanasutta*, Govor o obračanju kolesa resnice) je Buddha definiral »srednjo pot« (*majjhimā patipadā*), ki je onkraj dveh skrajnih reakcij na svet, onkraj senzualnosti in pretiranega asketizma, in vodi onkraj neprijetnosti pogojenega bivanja v svetu (*dukkha*) do popolne svobode od pojavnega sveta – do *nibbane*. »Srednjo pot« je potem podrobneje podal kot »osemčleno pot« (*atthangika magga*) in jo vključil v strukturo »štirih resnic« (*catusacca*), ki je osnova budističnega razumevanja sveta in budističnega delovanja v njem. Štiri resnice, ki združujejo budistično teorijo in prakso, so podane takole;

1. Resnica o neprijetnosti bivanja (*dukkhasacca*);
2. Resnica o izvoru (vzroku) neprijetnosti bivanja (*samudayasacca*);
3. Resnica o prenehanju neprijetnosti bivanja (*nirodhasacca*);
4. Resnica o poti, ki vodi k prenehanju neprijetnosti bivanja (*maggasacca*).^[2]

Prva resnica govori o najrazličnejših neprijetnih izkušnjah (*dukkha*), s katerimi se človek sooča v svojem življenju in so vsak hip dejansko ali potencialno prisotne; druga resnica govori o vzrokih za te neprijetne izkušnje (*samudaya*), ki izvirajo iz nevednosti in sebičnega, »ego-centričnega« dojemanja sveta; tretja resnica govori o prenehanju neprijetnosti bivanja (*nirodha*), ki je posledica prenehanja vzrokov za te neprijetnosti, to je, prenehanja nevednosti in sebičnega »ego-centričnega« dojemanja sveta; četrta resnica govori o praktični metodi, o pozornem opazovanju pojavnega sveta in o razvoju izkustvene modrosti, ki človeka osvobaja vzročno-posledičnega zakona karme (pāli: *kamma*).

Praktična metoda, ki vodi k prenehanju neprijetnosti bivanja, je »osemčlena pot« (*atthangika magga*), ki je harmonična celota naslednjih osmih členov:

1. pravilno razumevanje (*sammā ditthi*),
2. pravilno mišljenje (*sammā sankappa*),
3. pravičen govor (*sammā vācā*),
4. pravilna dejanja (*sammā kammaanta*),
5. pravičen način življenja (*sammā ājiva*),
6. pravilna vztrajnost (*sammā vāyāma*),
7. pravilna pozornost (*sammā sati*),
8. pravilna zbranost (*sammā samādhyi*)^[3]

Osemčlena pot je pot notranjega razvoje (*bhāvanā*), pot pozornega opazovanja vsega, kar je, pot izkustvenega poglobljanja modrosti, ki osvobaja. Najpomembnejši člen te poti je pravilna pozornost (*sammā sati*), brez katere je razvoj vseh ostalih členov nemogoč.^[4]

Tako je Buddha že na samem začetku jasno definiral osnove budistične prakse.

V svojem drugem govoru (Govor o značilnih nesebstva – *Anattalakkhanasutta*)[5] Buddha podrobneje definira naravo pojavnega sveta (*samsāra*), katero naj bi vsak, ki se hoče osvoboditi vseh neprijetnosti bivanja (*dukkha*), izkustveno spoznal. Pojavni svet je neprestan tok zaznav[6], ki se jih človek zaveda preko šestih čutov (pet čutov in mentalnost – *manas*) in se vedno pojavljajo v parih »zavedanje zaznave – predmet zaznave« (*nāma-rupa*). Zavedanje zaznave se ne more pojaviti brez predmeta zaznave in predmet zaznave se ne more pojaviti brez zavedanja zaznave – zavedanje zaznave in predmet zaznave sta neločljivo povezana, se drug drugega pogojujeta in se vedno pojavita le v paru – to je pojavni svet.

Zavedanje zaznave (*nāma*) je Buddha dalje analiziral občutke, predstave, mentalna stanja in (čisto) zavedanje in tako je pojavni svet (*samsāra*) opisal kot pet skupin pojavov (*pancakkhandha*)[7], ki so prisotni pri vsaki zaznavi:

1. predmeti zaznave, fizični pojavi, telo (*rupa*),
2. občutki (*vedanā*),
3. zaznave (*sanna*),
4. mentalna stanja, reakcije na zaznavo (*sankhārā*),
5. čisto zavedanje (*vinnana*).

Buddha je učil, da imajo vsi pojavi – kljub vsem svojim mnogoličnostim – tri skupne lastnosti (*tilakkhana*):

1. minljivost (*anicca*)[8]
2. (potencialna ali dejanska) neprijetnost, negotovost (op. prev: tudi trpljenje) (*dukkha*)[9], ki je posledica minljivosti,
3. brezosebnost, nesebstvo (*anatta*)[10], ki je posledica minljivosti in neprijetnosti.

O minljivosti in neprijetnosti bivanja v pojavnem svetu (*samsāra*) govorijo tudi mnogi drugi indijski religiozno-filozofski sistemi, tretja lastnost – brezosebnost, ne-sebstvo (*anattā*) – ta pa je značilna za budizem, ki poudarja popolno sovisnost in medsebojno vzročno povezanost vseh pojavov in s tem hkrati tudi zanika vsako možnost obstoja sebstva (pali *attan*, *attā*, vedsko *ātman*) v pojavnem svetu. Sebstva, ki naj bi bilo nekaj stalnega (*nicca*), nespremenljivega, večnega, nepogojenega, nekaj, kar je onkraj vseh neprijetnosti pojavnega sveta, v pojavnem svetu ne more biti[11]. Ker sta človek in pojavni svet neločljivo povezana, tudi v človeku ni sebstva, duše ali jaz – vse je samo tok zaznav, ki so minljive, trenutne, potencialno nezadovoljive in brezosebne. Onkraj pojavnega sveta (*samsāra*), sveta pogojenih pojavov (*sankhāra*), obstaja še transcendentna *nibbana*, ki pa je – čeprav ima določene lastnosti sebstva (nepogojenost, brezčasnost, je onkraj vseh neprijetnosti pogojenega sveta) – po budizmu še vedno ne-sebstvo. Skratka, vse, kar obstaja – pogojeni svet pojavov (*samsāra*) in njegova transcendenca (*nibbāna*) – je nesebstvo (*anattā*)[12].

V svojem drugem govoru, katerega slovenski prevod je tu objavljen, je Buddha definiral lastnost ne-sebstva človeka/pojavnega sveta in na koncu govora (glej 4. spodaj) tudi nakazal pot, ki vodi onkraj pojavnega sveta do popolne svobode.

O ZNAČILNOSTIH NESEBSTVA (ANATTALAKKHANASUTTA)

Tako sem slišal.

Nekoč je razsvetljeni (*bhagavā*) živel v mestu Varanasi v srnjem gaju Isipatana. In tam je razsvetljeni nagovoril skupino petih učencev (*bhikkhu*) takole:

1 Učenci, telo (telesna oblika – *rūpa*[13]) je nesebstvo (*anattā*). Če bi bilo to telo (*rūpa*) sebstvo (*attā*), potem ne bi imelo nobenih težav in boleznin in človek bi lahko svojemu telesu rekel: »Moje telo naj bo takšno«, ali pa: »Moje telo naj ne bo takšno«. Ker pa je telo (*rūpa*) nesebstvo (*anattā*), ima lahko težave in boleznin in nihče ne more reči svojemu telesu: »Moje telo naj bo takšno«, ali pa: »Moje telo naj ne bo takšno«[14].

2 Učenci, občutki (*vedanā*) so nesebstvo (*anattā*). Če bi bili ti občutki (*vedanā*) sebstvo (*attā*), potem ne bi imeli nobenih težav in boleznin in človek bi lahko svojim občutkom rekel: »Moji občutki naj bodo takšni«, ali pa: »Moji občutki naj ne bodo takšni«. Ker pa so občutki (*vedanā*) nesebstvo (*anattā*), imajo lahko težave in boleznin in nihče ne more reči svojim občutkom: »Moji občutki naj bodo takšni«, ali pa: »Moji občutki naj ne bodo takšni«.

3 Učenci, predstave (*sanna*) so nesebstvo (*anattā*). Če bi bile te predstave (*sanna*) sebstvo (*attā*), potem ne bi imele nobenih težav in boleznin in človek bi lahko svojim predstavam rekel: »Moje predstave naj bodo takšne«, ali pa: »Moje predstave naj ne bodo takšne«. Ker pa so predstave (*sanna*) nesebstvo (*anattā*), imajo lahko težave in boleznin in nihče ne more reči svojim predstavam: »Moje predstave naj bodo takšne«, ali pa: »Moje predstave naj ne bodo takšne«.

4 Učenci, mentalna stanja (*samkhārā*) so nesebstvo (*anattā*). Če bi bila ta mentalna stanja (*samkhārā*) sebstvo (*attā*), potem ne bi imela nobenih težav in boleznin in človek bi lahko svojim mentalnim stanjem rekel: »Moja mentalna stanja naj bodo takšna«, ali pa: »Moja mentalna stanja naj ne bodo takšna«. Ker pa so mentalna stanja (*samkhārā*) nesebstvo (*anattā*), imajo lahko težave in boleznin in nihče ne more reči svojim mentalnim stanjem: »Moja mentalna stanja naj bodo takšna«, ali pa: »Moja mentalna stanja naj ne bodo takšna«.

5 Učenci, zavedanje (*vinnana*) je nesebstvo (*anattā*). Če bi bilo to zavedanje (*vinnana*) sebstvo (*attā*), potem ne bi imelo nobenih težav in boleznin in človek bi lahko svojemu zavedanju rekel: »Moje zavedanje naj bo takšno«, ali pa: »Moje zavedanje naj ne bo takšno«. Ker pa je zavedanje (*vinnana*) nesebstvo (*anattā*), ima lahko težave in boleznin in nihče ne more reči svojemu zavedanju: »Moje zavedanje naj bo takšno«, ali pa: »Moje zavedanje naj ne bo takšno«.

1 Učenci, kaj mislite o tem – je telo (*rūpa*) minljivo (*anicca*) ali neminljivo (*nicca*)?
Minljivo (*anicca*), gospod.

In kar je minljivo – je to prijetno (*sukha*) ali neprijetno (*dukkha*)?

Neprijetno (*dukkha*), gospod.

In kar je minljivo, neprijetno in ima nestalno naravo – ali je primerno, da o nečem takšnem rečemo: »To je moje, to sem jaz, to je moje sebstvo.«

Gotovo ne, gospod.[15]

2 Učenci, kaj mislite o tem – so občutki (*vedanā*) minljivi (*anicca*) ali neminljivi (*nicca*)?
Minljivi (*anicca*), gospod.

In kar je minljivo – je to prijetno (*sukha*) ali neprijetno (*dukkha*)?

Neprijetno (*dukkha*), gospod.

In kar je minljivo, neprijetno in ima nestalno naravo – ali je primerno, da o nečem takšnem rečemo: »To je moje, to sem jaz, to je moje stvarstvo.«

Gotovo ne, gospod.

3 Učenci, kaj mislite o tem – so predstave (*sanna*) minljive (*anicca*) ali neminljive (*nicca*)?
Minljive (*anicca*), gospod.

In kar je minljivo – je to prijetno (*sukha*) ali neprijetno (*dukkha*)?

Neprijetno (*dukkha*), gospod.

In kar je minljivo, neprijetno in ima nestalno naravo – ali je primerno, da o nečem takšnem rečemo: »To je moje, to sem jaz, to je moje stvarstvo.«

Gotovo ne, gospod.

4 Učenci, kaj mislite o tem – je so mentalna stanja (*samkhārā*) minljiva (*anicca*) ali neminljiva (*nicca*)?

Minljiva (*anicca*), gospod.

In kar je minljivo – je to prijetno (*sukha*) ali neprijetno (*dukkha*)?

Neprijetno (*dukkha*), gospod.

In kar je minljivo, neprijetno in ima nestalno naravo – ali je primerno, da o nečem takšnem rečemo: »To je moje, to sem jaz, to je moje stvarstvo.«

Gotovo ne, gospod.

5 Učenci, kaj mislite o tem – je zavedanje (*vinnana*) minljivo (*anicca*) ali neminljivo (*nicca*)?

Minljivo (*anicca*), gospod.

In kar je minljivo – je to prijetno (*sukha*) ali neprijetno (*dukkha*)?

Neprijetno (*dukkha*), gospod.

In kar je minljivo, neprijetno in ima nestalno naravo – ali je primerno, da o nečem takšnem rečemo: »To je moje, to sem jaz, to je moje stvarstvo.«

Gotovo ne, gospod.

1 In prav zato, učenci, katerokoli je že telo (*rūpa*), preteklo, prihodnje ali sedanje, notranje ali zunanje, grobo ali prefinjeno, razvito ali nerazvito, blizu ali daleč – vsako telo (*rūpa*) je treba videti, kakršno je v resnici (*yathābhutam*), in ga pravilno spoznati takole: »To ni moje, to nisem jaz, to ni moje stvarstvo«. [16]

2 In prav zato, učenci, katerokoli so že občutki (*vedanā*), pretekli, prihodnji ali sedanji, notranji ali zunanji, grobi ali prefinjeni, razviti ali nerazviti, blizu ali daleč – vse te občutke (*vedanā*) je treba videti, kakršno so v resnici (*yathābhutam*), in jih pravilno spoznati takole: »To ni moje, to nisem jaz, to ni moje stvarstvo«.

3 In prav zato, učenci, katerokoli so že predstave (*sanna*), pretekle, prihodnje ali sedanje, notranje ali zunanje, grobe ali prefinjene, razvite ali nerazvite, blizu ali daleč – vse te

predstave (*sanna*) je treba videti, kakršno so v resnici (*yathābhutam*), in jih pravilno spoznati takole: »To ni moje, to nisem jaz, to ni moje sestvo«.

4 In prav zato, učenci, katerokoli so že mentalna stanja (*samkhārā*), pretekla, prihodnja ali sedanja, notranja ali zunanja, groba ali prefinjena, razvita ali nerazvita, blizu ali daleč – vsa ta mentalna stanja (*samkhārā*) je treba videti, kakršno so v resnici (*yathābhutam*), in jih pravilno spoznati takole: »To ni moje, to nisem jaz, to ni moje sestvo«.

5 In prav zato, učenci, katerokoli je že zavedanje (*vinnana*), preteklo, prihodnje ali sedanje, notranje ali zunanje, grobo ali prefinjeno, razvito ali nerazvito, blizu ali daleč – vsako takšno zavedanje (*vinnana*) je treba videti, kakršno je v resnici (*yathābhutam*), in ga pravilno spoznati takole: »To ni moje, to nisem jaz, to ni moje sestvo«.

Ko učenec plemenitih[17], ki se je mnogo naučil[18], tako vidi[19] [naravo pojavnega sveta],

se naveliča[20] telesnih oblik (*rūpa*),
se naveliča občutkov (*vedanā*),
se naveliča predstav (*sanna*),
se naveliča mentalnih stanj (*samkhārā*),
in se naveliča zavedanj (*vinnana*).

Ko se jih je naveličal, je nenavezan[21] [na njih], zaradi nenavezanosti, postane [od vseh teh pojavov] svoboden. Ko je svoboden, ve, da je svoboden[22]. [Svojo izkušnjo] razume takole: »[Ponovno] rojevanje je končano, prišel sem do konca duhovnega razvoja, storil sem, kar je bilo treba storiti – od zdaj dalje zame ni več pogojenega bivanja.«

Tako je govoril razsvetljeni in skupina petih učencev je njegov govor z navdušenjem sprejela. Med to [Buddhovo] razlago [o značilnostih nesebstva] so se misli (*citta*) petih učencev v celoti osvobodile vseh pogojenosti (*āsava*)[23]. In takrat je bilo na svetu šest razsvetljenih.

OPOMBE

[1] Prvi govor (*sutta*) je Buddha govoril svojim prvim petim učencem (*pancavaggiya bhikkhu*) na dan polne lune v mesecu Asālha (julij-avgust) in na koncu tega govora je eden od petih učencev dosegel prvo stopnjo razsvetljenosti (o štirih stopnjah razsvetljenosti glej *Pot Pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990, str. 91-96). Palijsko besedilo *Dhammacakkapavattanasutte* se nahaja v: *Vinaya Pitakam* (London: Pali Text Society, 1969), I. del, str. 10-12; *Samyuttanokāya* (London: Pali Text Society, 1976), V. del, str. 420-424).

[2] Štiri resnice so podrobneje analizirane v *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 23-38; 203-210. Glej tudi Buddhaghosa, *The Path of Purification (Visuddhimagga)*, prevedel Bhikkhu Nanamoli, Singapore Buddhist Meditation Centre, Singapur, str. 562-584; Ledi Sayadaw, *The Manuals of Buddhism* (Bangkok: Mahamakut Press, 1978), str. 249-254 (Catusacca-Dipani); Nyanatiloka, *Buddhist Dictionary* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1988), str. 177-180 (s.v. *sacca*); Lama Anagarika Govinda, *The Psychological Attitude of Early Buddhist Philosophy* (London: Rider, 1973), str. 45-75; Piyadassi Thera, *The Buddha's Ancient Path* (London: Rider, 1964), str. 23-102. (op.prev.: tudi: Ajahn Sumedho, *Štiri plemenite resnice & Pozornost, pot v nesmrtnost*)

[3] Osemčlena pot je podrobneje opisana v *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 29-38; Ledi Sayadaw, *The Manuals of Buddhism* (Bangkok: Mahamakut Press, 1978), str. 388-445 (Catusacca-Dipani); Piyadassi Thera, *The Buddha's Ancient Path* (London: Rider, 1964), str. 103-218.

[4] Glej *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 70-72; Piyadassi Thera, *The Buddha's Ancient Path* (London: Rider, 1964), str. 178-196.

[5] Drugi govor (*sutta*) je Buddha govoril svojim prvim petim učencem (*pancavaggiya bhikkhu*) pet dni po prvem govoru v mesecu Asālha (julij-avgust) in na koncu tega govora je vseh pet učencev doseglo popolno razsvetljenje (*arahatta*). Palijsko besedilo *Anattalakkhanasutte* se nahaja v: *Vinaya Pitakam* (London: Pali Text Society, 1969), I. del, str. 13-14; *Samyuttanokāya* (London: Pali Text Society, 1975), III. del, str. 66-68).

[6] Glej *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 18-22 ("Človek in svet v Budizmu").

[7] Podrobna analiza "petih skupin bivanja" (*pancakkhandha*) je podana v Buddhaghosa, *The Path of Purification (Visuddhimagga)*, prevedel Bhikkhu Nanamoli, Singapore Buddhist Meditation Centre, Singapur, str. 479-546; glej tudi Nyanatiloka, *Buddhist Dictionary* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1988), str. 98-102 (s.v. *khandha*); *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 20-22.

[8] O minljivosti (*anicca*) glej *Impermanence (Anicca), Collected Essays* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1981), The Wheel Publication 186/187 (vsebuje tudi: Bhikkhu Nanajivako, »*Aniccā – The Buddhist Theory of Impermanence*«).

[9] O neprijetnosti eksistence v pojavnem svetu (*dukkha*) glej *Suffering (Dukkha), Collected Essays* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1983), The Wheel Publication 191/192/193 (vsebuje tudi: Nanamoli Thera, »*Dukkha according to Theravada*«).

[10] O nesebstvu (*anattā*) glej *Egolessness (Anattā), Collected Essays* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1984), The Wheel Publication 202/203/204; *Vprašanja kralja Milinde* (Ljubljana: MK, 1990), str. 33-36; Lama Anagarika Govinda, *Creative Meditation*

and Multi-Dimensional Consciousness (London: Allen&Unwin, 1977), str. 8-12.

[11] O problemu sebstva in nesebstva v budizmu glej Edward J. Thomad, *The History of Buddhist Thought* (London: Routledge & Kegan Paul, 1959), str. 92-106.

[12] *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 18-22 (»O naravi nibbāne). Glej tudi Edward J. Thomad, *The History of Buddhist Thought* (London: Routledge & Kegan Paul, 1959), str. 119-132; Piyadassi Thera, *The Buddha's Ancient Path* (London: Rider, 1964), str. 67-76; Nyanatiloka, *Buddhist Dictionary* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1988), str. 124-125 (s.v. *nibbāna*).

[13] Pālijska beseda *rupa* je večpomenska in ima v pālijski litareturi v glavnem sledeče pomene: »materialnost (*rupakkhandha*), fizično telo živega bitja (*sarira*), barva (*vanna*), oblika (*santhāna*), fizični predmet meditacije (*kasinanimitta*), pogojenost, vzrok (*paccaya*), narava nečesa (*sadhāva*). O različnih pomenih besede *rupa* glej Y. Karunadasa, *Buddhist Analysis of Matter* (Singapore: The Buddhist Research Society, 1989), 2. izdaja, str 1-15. Ker Buddha v tem besedilu govori o sebstvu in nesebstvu v človeku, mislim, da je »telo« ustrezen prevod (podobno tudi spodaj »moje telo« - *me rupam*); obstajajo pa tudi druge razlage – Nanamoli, na primer, prevaja besedo *rupa* kot »materialnost« (»materiality«) – glej Nanamoli Thera, »Anattā according to the Theravāda« v *Egolessness (Anattā) Collected Essays* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1984), The Wheel Publication 202/203/204, str. 88-89.

[14] Beseda *anattā* (»ne-sebstvo«) ima v pālijskih spisih sledeče tri pomene: (1) ne-sebstvo (*anattā*) je nekaj, kar je brez esence, brez substance (*asāra katthena anatta*), (2) ne-sebstvo (*anattā*) je nekaj, kar nima lastnika, kar nima gospodarja (*asāmi katthena anatta*), (3) ne-sebstvo (*anattā*) je nekaj, kar se ne podreja željam nekoga drugega (*avasavattan katthena anatta*). Podrobna analiza teh treh pomenov besede *anattā* je podana v Ledi Sayadaw, *The Manuals of Buddhism* (Bangkok: Mahamakut Press, 1978), str. 156-163.

Tukaj gre za tretji pomen besede *anattā*, saj se človeško telo (*rupa*) nikoli ne »obnaša« po naših željah, ali kot je rekel Buddha: Človek svojemu telesu ne more reči: »Moje telo naj bo takšno«, ali pa: »Moje telo naj ne bo takšno«. Človeško telo se ne bo podrevalo njegovim željam in prav zato je ne-sebstvo (*anattā*). Dodaten razlog, da je telo *anattā*, pa je tudi dejstvo, da se telo spreminja glede na trenutne vzroke in pogoje, ki ga vzdržujejo, in ima zato tudi »bolezni in težave«, kar jasno pomeni, da ni sebstvo (*attā*), ki je – tako so takrat učile mnoge indijske religiozno-filozofske šole – onkraj sprememb in pogojenosti. Isto velja tudi za občutke (*vedanā*), predstave (*sanna*), mentalna stanja (*samkhārā*) in zavedanje (*vinnana*).

[15] Tukaj gre za pomen besede *anattā* – »ne-sebstvo (*anattā*) je nekaj, kar je brez esence, brez substance«. Ker je telo (*rupa*) minljivo, nestalno, spremenljivo, nima nobene stalne, »večne«, brezčasne esence ali substance in zato je ne-sebstvo (*anattā*). Isto velja tudi za občutke (*vedanā*), predstave (*sanna*), mentalna stanja (*samkhārā*) in zavedanje (*vinnana*).

[16] Tukaj gre za drugi pomen besede *anattā* – »ne-sebstvo (*anattā*) je nekaj, kar nima lastnika, kar nima gospodarja«, in zato velja za telo (*rupa*): »To ni moje, to nisem jaz, to ni moje sebstvo«. Isto velja tudi za občutke (*vedanā*), predstave (*sanna*), mentalna stanja (*samkhārā*) in zavedanje (*vinnana*).

[17] Pāli *ariyasāvāko* »tisti, ki posluša razsvetljenje«.

[18] Pāli *svatā* »tisti, ki je mnogo slišal«, saj je bilo v tistih časih ustno izročilo.

[19] To je, s pomočjo pozornega opazovanja (*vipassanā*) izkustveno spozna, vidi, tri osnovne značilnosti vseh pojavov: minljivost (*anicca*), neprijetnost (*dukkha*) in nesebstvo, brezosebnost (*anattā*). S tem je verjetno mišljeno »znanje o nastajanju in izginjanju [vseh pojavov]« (*udayabbayānupassanānāna*), ki je ena izmed zelo pomembnih izkušenj pri *vipassani*. Glej *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 83, 158-191; Buddhaghosa, *The Path of Purification* (Visuddhimagga), prevedel Bhikkhu Nanamoli, Singapore Buddhist Meditation Centre, Singapur, str. 746-747.

[20] Pāli *nibbindati* »naveličati se, imeti nečesa dovolj, biti poln nečesa, gnusiti se, imeti nekaj za odvratno«. Tu gre očitno za »znanje o gnusu« (*nibbidanupassanānāna*), ki je ključnega pomena za dokončno osvoboditev in izkušnjo *nibbāne*. Ko se namreč meditator (moški ali ženska) naveliča vseh pojavov, ko se mu vseh pet skupin bivanja (*pancakkhandha*) dokončno zagnusijo, ko v njih ne vidi več nobene varnosti, udobja, sreče itd., se pojavi zelo močna želja, da bi se jih v celoti osvobodil. To je »znanje o želji po odrešitvi« (*muncitukamyatanāna*), z izkušnjo katerega se meditator dokončno odloči, da se je treba v celoti osvoboditi pojavnega sveta. Glej *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 85-86; Buddhaghosa, *The Path of Purification* (Visuddhimagga), prevedel Bhikkhu Nanamoli, Singapore Buddhist Meditation Centre, Singapur, str. 756-760.

[21] Pāli *virajjati* »biti nenavezan, osvoboditi se vseh želja, biti brez zanimanja«. Tu gre za »znanje o enako-dušnosti do vseh stvari, pojavov« (*sankhārupekkhānāna*), ena zadnjih stopenj pred izkušnjo *nibbāne*, ko je meditator nepristranski in enakodušen do vseh stvari. Glej *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 86-87; Buddhaghosa, *The Path of Purification* (Visuddhimagga), prevedel Bhikkhu Nanamoli, Singapore Buddhist Meditation Centre, Singapur, str. 765-771.

[22] Tu gre za izkušnjo popolne svobode od pojavnega sveta (*nibbāna*), ki je končni cilj budistične meditacije (*bhāvanā*). S tako izkušnjo se meditator očisti različnih karmičnih pogojenosti. Glej *Pot pozornosti* (Ljubljana: Domus, 1990), str. 87-89; Buddhaghosa, *The Path of Purification* (Visuddhimagga), prevedel Bhikkhu Nanamoli, Singapore Buddhist Meditation Centre, Singapur, str. 772-818.

[23] Tu gre za sledeče štiri »nagnjenosti, pokvarjenosti, omamljenosti« (*āsava*): želje po čutnih užitkih (*kāmāsava*), želje po večnem življenju (op.prev.: ali želje po postajanju – *bhavāsava*), napačno razumevanje pojavnega sveta (*ditthāsava*) in nevednost (*avijjāsava*). Glej Nyanatiloka, *Buddhist Dictionary* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1988), str. 27-28 (s.v. *āsava*).

Iz jezika pāli prevedel, opombe in spremno besedo napisal:

dr. Primož Pečenko

Vir: *Sebstvo in meditacija* (Poligrafi št 17-18; letnik V); založba Nova revija d.o.o., Ljubljana, 2001, str. 79-88.

Original: © Društvo za primerjalno religiologijo

©SloTHERA

kor.: april 2009